

Derleyen
MARIE-CLAIRE CALOZ-TSCHOPP
ÉTIENNE BALIBAR - AHMET İNSEL
PINAR SELEK
Şiddet, Siyaset ve Medenilik

Violence, politique et civilit e aujourd'hui
La Turquie aux prises avec ses tourments
  2014 Editions L'Harmattan

İletişim Yayınları 1999 • Bugünün Kitapları 163
ISBN-13: 978-975-05-1540-8
  2014 İletişim Yayıncılık A. Ő.
1. BASKI 2014, İstanbul

EDITÖR Kerem  n var
KAPAK Seda Mit
KAPAK FOTOĞRAFI Nom de plume
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Emircan YaŐa
BASKI ve *CİLT* Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

Derleyen

MARIE-CLAIRE CALOZ-TSCHOPP

ÉTIENNE BALIBAR - AHMET İNSEL

PINAR SELEK

Şiddet, Siyaset ve Medenilik

Karabasanlar İçinde Türkiye

Violence, politique et civilité aujourd'hui

La Turquie aux prises avec ses tourments

İÇİNDEKİLER

Önsöz:

Şiddet, Siyaset ve Medenilik Hakkında Türkiye Bize Ne Öğretebilir?

MARIE-CLAIRE CALOZ-TSCHOPP 7

Ahtapota Karşı Kesişen Mücadeleler:

Türkiye’de Feminist ve Anti-Militarist Hareketler

PINAR SELEK 15

Militarizm özgürlük zeminini ortadan kaldırır 17

Kadın hareketinden feminizme... 22

Kesişmeyen yollar... 26

Otoritarizm ve Şiddet:

İblisleri Karşısında Türkiye

AHMET İNSEL 31

Şiddet ve Siyaset: Bazı Sorular

ÉTIENNE BALIBAR 57

Önsöz:
Şiddet, Siyaset ve Medenilik Hakkında
Türkiye Bize Ne Öğretebilir?

MARIE-CLAIRE CALOZ-TSCHOPP¹

Bu küçük kitap, 7-11 Mayıs 2014 tarihlerinde İstanbul'da toplanacak olan, *Günümüz Dünyasında Şiddet, Siyaset ve Sürgün/Sürgünü Bozma* konulu uluslararası konferans vesilesiyle yayımlandı. Bu toplantıyı, Galatasaray Üniversitesi, Türkiye Fransız Kültür Merkezi, www.exil-ciph.com sitesinde isimleri yer alan başka kurumlar ve kişilerle işbirliği içinde, Uluslararası Felsefe Koleji (CIPh) düzenledi.

Konferans, beşeri ve sosyal bilimlerle ve felsefeden gelen birçok farklı ülkenin, bölgenin, kıtanın ve kuşağın araştırmacılarını buluşturacak. Siyaset, şiddet ve günümüzde medenilik temaları siyasal, felsefi ve antropolojik boyutlarıyla konferansta düşünölmeye çalışılacak. Farklı soruları, deneyimleri ve yaklaşımları yanyana getirmeye çablayan konferansta yerel gündemle, Avrupa ve diğer kıtaların sorunları arasındaki ilişkinin ortaya çıkmasına gayret edilecek.

Herkese açık ve katılımın ücretsiz olduğu bu konferansta,

---

1 Uluslararası Felsefe Koleji Başkan Yardımcısı, Program Direktörü, Cenevre-Paris.

akşamları İstanbulluların ve başka yerdeki insanların katılabilecekleri tartışmalar düzenlenecek.² Étienne Balibar'ın katılacağı bir diyalog toplantısı 11 Mayıs pazar sabahı Cezayir Lokantası'nda yapılacak.

Felsefe herkese aittir. Fikir emekçileri ve yaratıcılar sadece üniversitede yaşamazlar ve aktif olmalarına rağmen çoğu zaman görünmezdirler. Araştırmaların birbirine eklenmesi, düşüncenin herkesin erişimine açık olması, bunların pedagojisinde, mantığında ve düzenlenme pratiği içinde değerlendirilebilir. Bu konferansın tüm sunumları ve tartışmalar için Fransızca-Türkçe ve Türkçe-Fransızca simültane çeviri yapılacak.

Bu konferans için İstanbul'un, Avrupa'nın ve Asya'nın kapılarındaki boğazlarıyla, denizleriyle Türkiye'nin kozmopolit kentinin seçilmesi önemlidir. Küreselleşmeyle birlikte yeniden kendini tanımlayan jeopolitik içinde Türkiye, anlamlı gözlemleri dile getirme imkanı sunan bir türbülans anı yaşıyor. İstanbul, Étienne Balibar'ın felsefi çalışmaları ve diğer metinlerden hareketle düşünmek için simgesel, akademik ve kültürel açılarından tarihi ve kültürel olarak büyük ağırlığa sahip bir mekân. Avrupa kendi üzerine kapanma eğilimindedir. Akademik emekçiler ve sivil toplum üyeleri, kendi farklı deneyimlerinden hareketle, Şiddet, Siyaset ve Medenilik üzerine İstanbul'da hem yerinden hem uzak mesafelerden tartışmalara katılarak, çalışmalarını, sorgulamalarını birbirlerine aktarabilecekler.

Güncel yerel durumla, Avrupa'nın durumu ve küreselleşmenin geldiği aşama arasındaki ilişkiler ve titreşimler nelerdir? "Düşük yoğunluklu" şiddet biçimleri veya "aşırı şiddet" biçimleri hem çoğullar hem farklılar. Bunların analizi-

---

2 Bütün tartışmalar Lozan'daki "SavoirLibre" derneği tarafından kaydedilecek ve kayıtlar daha sonra yayımlanacak ve bunlara internette ulaşılacaktır. Pazar sabahı düzenlenecek tartışmanın kayıtlarını Metis Yayınları yayımlanacak.

ni kadınların, azınlıkların, kamu özgürlükleri politikalarının, teknik-emek-sermaye ilişkilerinin, sığınma hakkının, göçün, entegrasyonun, sağlık, eğitim, araştırma, emek, işsizlik, yaşlılık, güvenlik, hizmetler gibi kamu politikalarının durumundan hareketle yapıyoruz.

Konferansta ele alınan sürgün ve sürgünü bozma, milyonlarca Türkiye yurttaşının, dünyada insanların, günümüz dünyasının geçirdiği büyük dönüşüm içinde sürgünde olan belki bizim hepimizin bir gerçeği ve içinde bulunduğu durumu tarif eden bir benzetme. İstanbul'a doğru yapılan bu fiziki ve epistemolojik taşınma sayesinde, yaşamımızın toplu bir görünümünü oluşturmak için, ayrımcılıkla, parçalara bölünmeyle, konumların eğretileşmesiyle (prekarizasyon) mücadele etmek için, anlamlı şiddet durumları arasındaki bağları ortaya koymak mümkün olacak. Bu paradigma değişimi içinde, karmaşık olanla, bilgi olmayanla, pratik ve kuramsal araçlarımızın sınırlarıyla yüzleşmemiz gerekiyor.

Erişimi kolay bu kitapçık, ortak bir çalışma aracı. Uluslararası İstanbul buluşmasını hazırlamak için, geniş bir çevrenin okuyabileceği ve tartışabileceği bir malzeme sunuyor. Toplumsal bilim araştırma metinlerini, alan araştırmalarını (Pinar Selek ve Ahmet İnsel'in metinleri) ve siyaset felsefesi metinlerini (Étienne Balibar'ın metni) okumak uzmanlara ve kurumsal elitlere ayrılmış bir faaliyet değildir. Herkesi ilgilendirir. Bilgi kurumsal sınırlarını aşmak, demokratikleşmek, yeniden sahiplenilmek durumundadır. Yeraltında bile olsa, kırılğanlaştırılmış da olsa ulaşılabilir olmalıdır. Bugün her yerde öğrenmek, anlamak, düşünmek, konuşmak ve yorumlamak açlığı var.

L'Harmattan (Paris) ve İletişim yayınevlerinin aynı zamanda Fransızca ve Türkçe yayımladıkları bu kitap, hem yerel, hem Avrupa çapında, hem de kıtalararası boyutta tar-

tışmaya katılımı mümkün kılıyor. İstanbul'dan, Ankara'dan, Diyarbakır'dan, Paris'ten, Cenevre'den, Lozan'dan, Bogota'dan, Concepcion'dan, Bangui'den, Venedik'ten, Madrid'den, vb. ilgilenen herkesin katılmasının mümkün olduğu, çeşitlilik içinde bir okuma ağının deneyimsel örgütlenmesi aracılığıyla disiplinler arası (felsefe ve beşeri ve sosyal bilimler) araştırmalarla sivil toplumun sorgulamalarının kesişmesi, uluslararası konferansın ana amacı. Konferansın metinlerine, diğer hazırlık dokümanları ve programına www.exil-ciph.com adresinden ulaşılabilir.

Schengen, Dublin, Frontex, Lampedusa... Gezi Parkı, Taksim, Tahrir, Syntagma, Tian'anmen, Tlatelolco, de Mayo, Maydan Nezlejnosti, İzak Rabin... Dünyada sivil toplum aktörlerinin çeşitli siyasal mücadeleleri ve çatışmalarının simgesel isimleri, yerleri bunlar.

şiddet, siyaset ve medenilik hakkında Türkiye bize ne öğretebilir? Gezi Parkı'nın, Taksim Meydanı'nın göstericilerinin ve daha önceki toplu gösterilerin, kadınların, azınlıkların, emekçilerin, sanatçıların, yurttaşların gösterilerinin, hafıza için (Ermeniler) yapılan toplantıların söylediklerini, sustuklarını, jestlerini, umutlarını, hüzünlerini, dirençlerini anlamaya ihtiyaımız var. Bunlar bize ne diyor? Onları görmeyi, tanımayı, onlarla konuşmayı neden istediğimizi anlamaya ihtiyaımız var. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılımı konusundaki ikiyzllklerin, belirsizliklerin, ikili anlamların, tereddütler ve ertelemelerin nasıl Türkiye toplumunun bir yüzyıldan fazladır devam eden, derin dinamikleriyle buluştuğunu Ahmet Insel metninde bize anlatıyor. Bu toplumsal hareketler siyasetin alışkanlıklarının, uzlaşma gereklerinin, tıkanmaların, el yordamıyla yapılan arayışların dışında değiller ve bu siyasal alanın içinde, küreselleşme çerçevesinde, kırılđan bir yurttaşlık kurulmaya çalışılıyor.

Türkiye’de uzun bir zamandan beri kadınlar Cumhuriyet’in az sevilenleridir. Türkiye’de Ermenilerin 1915’de maruz kaldığı soykırım uzun zamandan beri diğer inkârcılıkları ve bellek kayıplarını, özellikle de nüfusun yüzde yirmisini ve genel olarak siyaseti doğrudan ilgilendiren Kürt “meselesi”ni sorguluyor. Kürtlüğün inkârı bir sivil savaşa, “Kopenhag kriterleri”ni çok aşan bir siyasal paradigma değişimi çağrısına ve kitlesel bir mobilizasyona yol açtı. Türkiye’nin doğusunda yoğunlaşmış olsa da, yurttaşlar toplumun farklı seviyelerinde kendini ifade eden bu savaşın zararlarını yaşıyorlar. Bunun izini Avrupa’da ve başka yerlerde de görebiliyoruz. Güçseverlerin otoritarizmi, çılgınlıkları ve silahlarının gürültüsü içinde bunları tartışmak, konuşmak, anlamak kolay değil. Baskılara rağmen bugün devam eden, 1980’lerin ve daha öncelerinin toplumsal mobilizasyonlarının gelişimini anlamaya ihtiyacımız var. Bunlar keşfedilecek yeni tartışma perspektifleri sunuyorlar.

Sihhi, akli, idari, polisye, dilsel, kültürel sınırların çokluğunun yarattığı yapısal ayrımcılığın (aparteid) şiddet pratiklerinin -Semih Vaner’in daha önce belirttiği ve Ahmet İnsel’in hatırlattığı gibi-, jakoben devletle çatışan “demokratik geçiş süreci”nin kararsızlıkları içinde ilerlediğini anlamaya ihtiyacımız var.

Beton duvarlar sosyo-politik bilinçaltının görünmez sınırlarının görünür maddi cepheleridir. Sınırlar, Jacques Rancière’in dediği gibi, yıkılmaları için oluşturulur. Göstericiler için yeni bir anlam kazanan Türkiye’deki ve dünyadaki kentlerin kamu meydanlarına, kamusal alana taşınmak için sınırlar inşa edilmişlerdir.

Kullanılan veya ezilen diğer dilleri de unutmadan, iki dilde, Fransızca ve Türkçe çalışmak, Türkiye’de, Avrupa’da, Fransa’da, İsviçre’de, Kongo Demokratik Cumhuriyeti’nde, Brezilya’da, Guangxi’de, Brisbane’da, vb. tahayyül dünyasını

çokluğa, bir dilden diğerine çevrilemez olana, çeviri gereğine³ açar. Türkiye'nin kozmopolit zenginliği Avrupa kültürel mirasının, kendini arayan bir Avrupa'nın hareketli haritasının bir parçasıdır. Dünya jeopolitiği içinde hareket etmeye mecbur olacak olan Avrupa'nın, kendi kolonyal, emperyal tarihini tanımaya ve kendisinin sahip olduğu yeni çehreleri öğrenmeye ihtiyacı var. Çeşitliliği içinde Türkiye, biziz. Çoğu zaman inkâr edilen çeşitliliği içinde biz, Türkiye'yiz. Ötekine, adalete, hak sahibi olma hakkına (Arendt), eşitözlüğe (Balibar) açık ortak bir dünya kurmayı hayal ediyoruz. Bu ise, ilişkilerin, tercüme edilemez olanların tespitinin, çatışma deneyimlerinin, şiddetin dönüşümünün, çoklu çevirilerin, buluşmaların, tartışmaların, paylaşılan pratiklerin varlığını öngörür.

Çoğu zaman aşırı biçimler alan günümüz şiddet biçimleri üzerine düşünmek, bugün *Şiddet, Siyaset ve Medenilik* üzerine düşündürmektir. Geleceğin belirsizliği içinde, içe kapanmanın, nefretin, şiddete başvurma'nın cazibesine kapılma döneminde karanlık ibislere teslim olmamak için, uzun erimli tarihten hareketle, onun temel kimliksel, güvenlikçi, otoriter şemaları üzerine, değişime karşı direnişler üzerine ve kopma anları üzerine bir bellek çalışmasının varlığını öngörür. Bu kopuş anları, Étienne Balibar'ın kavram olarak önerdiği ve tartışacağımız "aşırı şiddet"e teslim olmayı reddederek, mümkünler ufkunu açacak yarıkları keşfetme anlarıdır.

Şiddet, Siyaset ve Medenilik, medenilik üzerine tartışmayı Fransa'da banliyölerin durumuyla sınırlamamayı; bu kavramı, Étienne Balibar'ın herkese ait olan siyasal gücün yeni varoluş koşulları olarak tanımladığı yeni ve daha geniş bir açıdan ele almayı veya onu tehdit eden nesnel ve öznel engelle-

---

3 Bu konuda bakınız, Cassin Barbara (der.), *Vocabulaire européenne des philosophies*, Paris, Seuil, 2004. Bu kitabın Türkçeye ve Türkiye'nin diğer dillerine çevrileceğini ümit ederiz.

ri ortaya çıkarmayı; siyasette, ortak ve bireysel düşünde nicel sıçramaları mümkün kılanı tespit etmeyi gerektiriyor.

Pınar Selek ve Ahmet İnsel, Türkiye gerçeğinden hareketle somut ve kuramsal düşünme öğeleri getiriyorlar. Étienne Balibar tartışmayı başlatmak için felsefi soruları paylaşıyor.

Pınar Selek, ataerkillik, kapitalizm, insanmerkezcilik, heteroseksizm, milliyetçilik gibi tahakküm biçimlerinin ve Türkiye’de toplumsal mücadelelerin kazanımları ve zorluklarının dökümünden hareketle, feminist ve antimilitarist mücadeleler ışığında, otoriter bir rejimde feminizmin siyasal repertuarın değişimine yaptığı katkı üzerine değerlendirmelerini aktarıyor. Feminizmin toplumsal hareketlerin mücadelelerine ve devrimci iktidar kuramlarına katkısı nedir? Selek’in amacı, var olan kuramları hem genel hem tutarlı bir eleştirel süzgeçten geçirerek, özgürlük sorununu yeniden tanımlamak.

Ahmet İnsel, otoritarizm, şiddet ve bunların tarihten gelen iblislerini geleceğe yönelik biçimde ele alıyor. İki soru soruyor: *Rastlantısal bir demokrasinin hüküm sürdüğü geçiş durumundan konsolide bir demokrasiye doğru çıkış var mı? Çok uzun erimli bir tarih içinde yer alan eşzamanlı ilerleme ve gerileme dinamiği ve bunun zaman içinde normal durumu temsil eder hale gelmesi nasıl aşılır?* Bu sorular “demokratik” geçiş konusundaki siyasal kuramları sorguluyor ve demokratik modelin evrenselliğini tartışıyor. *Türkiye’nin 19. yüzyıldan beri bir siyasal “geçiş” hali yaşamasını nasıl anlamak gerekir? Bugünün çalkantıları içinde nasıl bir siyasal rejim ortaya çıkmakta?*

Étienne Balibar, *Şiddet ve Medenilik*⁴ başlıklı kitabının başlangıcında birkaç soruyu tartışmaya açıyor. Konuya Jacqu-

4 Étienne Balibar’ın *Violence et Civilité* başlıklı 2010’da Paris’te Galilée Yayınları tarafından yayımlanan kitabı, diğer metinlerle birlikte konferansın referans metnini oluşturuyor. Bu kitabın Türkçe çevirisi İletişim Yayınları tarafından *Şiddet ve Medenilik* başlığı altında yayımlanacak.

es Derrida'dan bir alıntıyla giriyor: "Şiddetsizlik bir anlamda şiddetlerin en kötüsüdür." Balibar, şiddet figürlerinin ve şiddetle karşılaşan siyasetin ikircikliliğini sorguluyor. Bireysel ve toplu şiddet üzerine düşünmek bir rahatsızlığın, bir türlü aşılamanın rahatsızlığı üzerine düşünmek demek. Şiddeti yok etmek mümkün değil. *Şiddetten çıkamıyoruz, o zaman ne yapmalı, bunu nasıl düşünmeli, dönüştürmeli, ona teslim olmadan bunu nasıl bir siyasal pratiğe çevirmeliyiz?* "İçinde taşıdığı indirgenemez ötekilik ögesiyle" yüz yüze gelerek bir "şiddet karşıtı" siyaset geliştirmek için, Siyaset ve Şiddetin ilişkileri üzerine düşünmenin merkezinde yer alan dört sıkıntıyı dile getiriyor.

Galilée Yayınevi'ne (Paris) özellikle teşekkür ediyoruz. *Şiddet ve Medenilik*'in birinci bölümünün bu kitapta yer almasına izin verdiler. L'Harmattan ve İletişim yayınevleri bu kitabın yayımlanmasını hızlı biçimde sağladılar ve hem Fransızca hem Türkçe metinlere ulaşımı mümkün kıldılar. İstanbul projesinin bu iki paydaşı, diğer paydaşlarla birlikte, böyle bir macera için gerekli olan dayanışmaya ve destek çalışmasına katıldılar. Kendilerine teşekkür ediyoruz.

İstanbul, Cenevre, Paris, Ocak 2014